

вітчизняного права. Узагальнення світового й національного досвіду правового регулювання цього виду договору, безумовно, сприятиме реалізації конституційних положень щодо захисту законних прав та інтересів учасників цивільного обігу.

ГОРЯГА О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент

**ВПЛИВ ЗБОРІВСЬКОГО ДОГОВОРУ 1649 р.
НА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ
УКРАЇНИ-ГЕТЬМАНЩИНИ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ**

Національна революція, що вибухнула козацьким повстанням в 1648 р., спричинила різкі зміни і в міжнародних відносинах. Основним результатом визвольних змагань українців стало вивершення на середину 1650 р. будови незалежної української держави, поява якої істотно змінила існуючу конфігурацію сил у Східній, Південно-Східній та Центральній Європі [3, с. 343].

Міцна військова організація Запорізької Січі, відданість ідеалам свободи, боротьба проти будь-яких поневолювачів, проголошення як головних засад рівності людини перед законом, справедливості й свободи зумовили активне включення українського козацтва XVI — XVII ст. в систему тогочасних міжнародних відносин, зробили його рівноправним і впливовим об'єктом міжнародної політики [2, с. 94].

Міжнародне становище Української держави визначалося впливом низки чинників, серед яких: ставлення до неї еліти Речі Посполитої; місцем, що відводилось їй у геополітичних планах сусідніх країн; метою української зовнішньої політики та шляхами її досягнення [3, с. 343].

Формування Української держави відбувалось у складних обставинах визвольної війни, що визначило особливості державотворення. Використовувався досвід самоврядування Запорізької Січі, переносився на всі визволені території України та закладались підвалини республіканської форми правління.

Утворення Української держави закріплювалось Зборівським договором відсерпня 1649 р. укладеним гетьманом із Річчю Посполитою, згідно якого основними ознаками Козацької держави були: визначена територія, державна організація, населення, податкова система.

Зборівський мирний договір містив положення які дають підстави визначати правове визнання Річчю Посполитою автономії Української

державності. Згідно договору: українська державність визначалась трьома воєводствами — Київським Брацлавським і Чернігівським; козацький реєстр встановлювався в 40 тисяч чоловік, які отримали підтвердження давніх вольностей; гетьман визначався верховним вождем і господарем України на рівних правах з коронним гетьманом та литовським гетьманом; визначалась також столиця — місто Чигирин; на території де знаходились козаки, польські війська не мали права знаходитись; євреї втратили право поселення та ведення торгівлі на визначених територіях.

Зборівським договором проголошувалась незалежність українського народу, який мав право мати та самостійно вибирати за своїм правом правителів та посадовців; відбувалось певне покращення становища православних, православна віра урівнювалась в правах з римською; православні отримали можливість обіймати всі посади; Київському митрополиту було надано місце в сенаті; підтверджувались права українських шкіл та друкарень; повстанцям надавалась амністія [4, с. 221].

Зборівський договір містив і певні заборони, так Єзуїти втрачали право проживати в Українських містах заборону польським коронним військам перебувати на козацькій території [1, с. 415—416].

В Зборівському договорі зазначалось про необхідність затвердження цих пунктів на сеймі в січні 1650 р. Ратифікація угоди відбулась з певними обмеженнями, які викликали хвилю обурення серед української спільноти. Урізання торкнулись положення митрополита, який не отримав місця в сенаті; Берестейська унія не скасовувалась; на територію України, до своїх маєтків, мали повернутись польські пани, шляхта та мати колишніх підданих.

Політичні наслідки Збаразько-Зборівської кампанії засвідчили провал намірів українського уряду добитися незалежності й ненадійності військово-політичного союзу з Кримом, знать якого намагалася не допустити розвалу Речі Посполитої та виникнення незалежної Української держави. Автономія, яку отримали дозволяла продовжувати боротьбу за реалізацію державної ідеї й сприяла зміцненню статусу козацької України як суб'єкта міжнародних відносин [5, с. 134].

В 1648–1657 рр. Українська дипломатія діяла нарівні тогочасних дипломатій європейських держав та відігравала важливу роль в утвердженні козацької України як суб'єкта міжнародних відносин у Східній та Південно-Східній Європі, що дало можливість закласти основи для українсько-європейської міждержавної інтеграції.

Список використаних джерел

1. Акты относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией. 1638- 1657. – СПб., 1861. – Т. 3. – С. 415 -416.
2. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України : історія і сучасність : навч. Посібник : рекомендовано МОН України / Л. Є. Дещинський, А. В. Панюк. – Л. : Львівська політехніка, – 2001. – 423 с. (с. 94)
3. Історія Українського козацтва : У 2 т. : Нариси / В. А. Брехуненко, Л. В. Войтович, О. Б. Головка та ін.. – К. : Києво-Могилян. Академія, 2006 Т. 1. – 2006. – 800 с. (с. 243)
4. Нариси з історії дипломатії України/ О. І. Галенко, Є. Є. Камінський, М. В. Кірсенко та ін. під ред. В. А. Смолія. – К., Видавничий дім «Альтернативи», 2001. – 736 с.
5. Нариси з історії дипломатії України / О. І. Галенко, Є. Є. Камінський, М. В. Кірсенко та ін. під ред. В. А. Смолія. – К., Видавничий дім «Альтернативи», 2001. – 736 с.

ГРИБ А. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри історії держави та права,
кандидат юридичних наук

ПРИМИРЕННЯ В ПРАВІ ЛИТОВЬСКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ, ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ОСОБЛИВІ ФОРМИ

Традиції правового регулювання примирення князівської доби певною мірою зберігалися на українських землях у складі Литовської та Польської держав, що інкорпоровані в XIV столітті. Дане свідчать Статути Великого князівства Литовського.

Примирення мало місце як альтернативний спосіб вирішення спорів; врегульовувалось низкою статутних земських грамот. Відповідні норми містилися у Вітебській (1503 р.), Полоцькій (1511 р.) та інших статутних грамотах.

Вітебська статутна грамота указує на примирення (сднання) за допомогою посередника, яким виступав децький: «...які вітебчани між собою поб'ються, а за децьким поєднаються, нам куниця вовною з мірщини»; інші, що сторони спору можуть примиритися як до початку судового розгляду, так і в його ході.

Звертає увагу, стимулом примиренню до початку судового розгляду виступало істотне зниження судового мита — 5 грошів: примирення в ході розгляду «коштувало» куницю [ціна куниці — півкопи, тобто 30 грошів].